

Het ontstaan van de Irakoorlog in 2003 vanuit het offensief realisme

S1374532

18 juni 2018

Internationale Betrekkingen en Organisatie
Universiteit Leiden – Faculteit Sociale Wetenschappen
Woorden (excl. verwijzingen, bibliografie, etc.): 8368

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Offensief Realisme.....	4
2.1 De theorie.....	4
2.2 De hypothese.....	7
3. Analyse ontstaan Irakoorlog in 2003 (Tot de war on terror)	9
3.1 Het tweezuilenbeleid	9
3.2 De Irak-Iran- en Golfoorlog.....	12
3.3 Oorsprong Al-Qaida	13
4. Ontstaansanalyse Irakoorlog in 2003 (Vanaf de war on terror tot de interventie)	14
4.1 Gevolgen 9/11	14
4.2 Concurrentie golfolie	16
5. Analyse contrasteren aan het offensief realisme.....	17
5.1 Belang olie vanuit het offensief realisme	17
5.2 Handelen VS omtrent golfolie	18
5.3 Ontkrachten van de war on terror	19
5.4 Toetsen van hypothese	19
6. Conclusie	21
7. Bibliografie.....	22

1. Inleiding

Op 11 september 2001 werd de Verenigde Staten getroffen door een aanslag uitgevoerd door Al-Qaida onder leiding van Osama Bin Laden. De Bush-administratie reageerde hierop met een “war on terror”. Alle regimes die in het bezit waren van nucleaire wapens en connecties hadden met terroristische groeperingen dienden uitgeschakeld te worden om de veiligheid van de VS te verzekeren. Na geïntervenieerd te hebben in Afghanistan in 2001 begon de VS haar ogen te richten op Saddam Hoessein’s regime in Irak. Irak was al langere tijd bezig met het gebruik van chemische massawapens en probeerde daarnaast ook haar nucleaire capaciteiten te ontwikkelen.

Dit bachelorproject zal kijken, en is tevens de centrale vraagstelling, of de interventie van Irak door de Verenigde Staten in 2003 te verklaren is vanuit het offensief realisme. Aan de hand van Mearsheimer’s boek *‘The Tragedy of Great Power Politics’* (2014) zal het offensief realisme uiteen worden gezet om vervolgens met het boek van Gause *‘The International Relations of the Persian Gulf’* (2009) het handelen van de VS met betrekking tot de Golf te bestuderen. In beide hoofdstukken is indien nodig gebruik gemaakt van verscheidene artikelen om dieper in te gaan op cruciale aspecten van de theorie, dan wel de geschiedenis van de Golf. Na beide onderdelen uiteen te hebben gezet zullen beiden gecontrasteerd worden met elkaar om de centrale vraagstelling, of de interventie in Irak door de Verenigde Staten in 2003 te verklaren is vanuit het offensief realisme, te beantwoorden. Bij het bestuderen van het handelen van de VS is een nadruk gelegd op de strategische waarde van een belangrijke grondstof waar Irak over beschikt, olie. Door de relatie tussen de VS en olie door de tijd heen te volgen wordt een verklaring gezocht voor het besluit van de VS om Irak binnen te vallen. Uiteindelijk concludeer ik in het kort de bevindingen van het bachelorproject om daarmee te antwoorden op zowel de centrale vraagstelling als de onderliggende hypothese.

2. Offensief Realisme

Mearsheimer zet in zijn boek 'The Tragedy of Great Power Politics' (2014) zijn theorie, het offensief realisme, uiteen. Dit hoofdstuk volgt de structuur van Mearsheimer's boek. Allereerst zal gekeken worden naar de assumpties waar het offensief realisme op gefundeerd is, vervolgens wat macht inhoudt, welke doelen staten nastreven om hun macht te vergroten en tot slot de verschillende strategieën die staten kunnen gebruiken om meer macht te verkrijgen. Aan het eind van dit hoofdstuk zal ik mijn hypothese, die gedistilleerd is uit het offensief realisme, presenteren.

2.1 De theorie

Aan de grondslag van Mearsheimer's offensief realisme liggen vijf assumpties welke de handelingen van staten verklaren. De eerste assumptie stelt dat het internationale systeem anarchistisch is. Hiermee wordt bedoeld dat het internationale systeem geen overheid der overheden kent. Dit betekent dat de onafhankelijke staten geen autoriteit boven zich hebben waar zij zich aan dienen te verantwoorden (Mearsheimer, 2014, p. 30). Ten tweede stelt het Mearsheimer de assumptie dat elke staat een vorm van militaire capaciteit heeft. Hoe groter de militaire capaciteit, hoe gevaarlijker zij worden beschouwd door andere staten in het internationale systeem. Het hoeft hier echter niet te gaan om slechts wapens, want ook een grote populatie vergroot de militaire capaciteit (Mearsheimer, 2014, p. 30). Assumptie drie is de aanwezigheid van onzekerheid tussen staten. Staten zullen nooit volledig zeker zijn over de intenties van andere staten, omdat zij de motieven achter de acties van anderen vaak niet weten. Staten hebben nooit de zekerheid om te weten welke intenties andere staten hebben bij hun militaire capaciteit (Mearsheimer, 2014, p. 31). De vierde assumptie is zelfbehoud. Deze assumptie is volgens Mearsheimer ook de belangrijkste van de vijf, omdat staten de hun andere doelen niet kunnen bereiken indien zij niet overleven. Onder zelfbehoud wordt verstaan dat de integriteit en de autonomie over de binnenlandse politiek intact dient te blijven (Mearsheimer, 2014, p. 31). De laatste assumptie waar het offensief realisme op gebouwd is is de veronderstelling dat staten, binnen het internationale systeem, rationele actoren zijn. Dit houdt in dat staten een kosten-baten analyse dienen te maken voordat zij een keuze maken en de mogelijke consequenties na dienen te gaan. Zo moeten staten kijken hoe anderen zullen reageren op hun acties en vice versa (Mearsheimer, 2014, p. 31).

Volgens Mearsheimer geeft geen van de assumpties alleen een aanwijzing dat staten zich agressief dienen in te stellen, maar wanneer de vijf assumpties samen worden genomen vormen er zich stimulansen om zich offensief in te stellen tegenover andere actoren (Mearsheimer, 2014, p. 32). Om het zelfbehoud veilig te stellen zal een actor volgens het offensief realisme haar macht

maximaliseren (Mearsheimer, 2014, p. 33). Mearsheimer citeert Immanuel Kant die vermeldt dat staten te allen tijde hun macht willen vergroten om hun zelfbehoud te garanderen. Staten zouden het liefst de wereld domineren, indien mogelijk, om zeker te zijn van hun zelfbehoud (Mearsheimer, 2014, p. 34).

Mearsheimer maakt duidelijk dat macht binnen het offensief realisme het belangrijkste voor staten is om de kans tot zelfbehoud te maximaliseren. Mearsheimer gaat hierop door met de uiteenzetting van de definitie van macht. Hierbij gebruikt Mearsheimer de beschrijving van macht door Robert Dahl: "A heeft macht over B indien hij B iets kan laten doen wat B anders niet zou doen" (Dahl, 1957, pp. 202 – 203). Mearsheimer veronderstelt dat er twee soorten macht zijn die nauw verweven zijn met elkaar. Zo dient er een onderscheid gemaakt te worden tussen potentiële- en militaire macht. Bij potentiële macht moet er gedacht worden aan de socio-economische aspecten van een staat die gebruikt kunnen worden om de militaire macht te verwezenlijken (Mearsheimer, 2014, p. 55). Deze potentiële macht is grotendeels gebaseerd op de welvaart en de populatie van een staat. Daartegenover staat de militaire macht van een staat. Mearsheimer noemt dit ook wel de effectieve macht, aangezien dit grotendeels bepaalt hoeveel macht een staat heeft in het internationale systeem (Mearsheimer, 2014, p. 55).

Mearsheimer komt vervolgens met doelen die een staat wilt behalen om hun relatieve macht te maximaliseren. Allereerst is het doel om een regionale hegemonie te worden (Mearsheimer, 2014, p. 140). Ondanks de wens van grootmachten om een mondiale hegemonie te worden is dat volgens Mearsheimer onmogelijk en is de regionale hegemonie het beste wat een grootmacht kan behalen. Dit komt door de "stopping power of water". De *stopping power of water* houdt in dat een militaire macht die over water getransporteerd moet worden haar daadkracht verliest indien zij een staat binnenvalt die zelf goed bewapend is (Mearsheimer, 2014, p. 114). Het is naast de regionale hegemonie worden ook van belang dat in andere regio's er geen regionale hegemonieën ontstaan. De beste oplossing voor de regionale hegemonie is dan ook een strijd tussen grootmachten op andere continenten om de regionale hegemonie (Mearsheimer, 2014, p. 143). Deze strijd zorgt ervoor dat er geen gelijken ontstaan op andere continenten.

Het tweede doel dat staten proberen te behalen is het bezitten van de relatief maximale hoeveelheid van welvaart die op de wereld bestaat. Staten willen deze relatieve welvaart maximaliseren, omdat welvaart omgezet kan worden in militaire macht (Mearsheimer, 2014, p. 143). Evenals het weerhouden van andere grootmachten om een machtspositie in te nemen proberen welvarende staten ervoor te zorgen dat andere staten zo weinig mogelijk welvaart kunnen verkrijgen. Dit kan gaan om andere sterk ontwikkelde staten of om minder ontwikkelde staten die in het bezit zijn van belangrijke grondstoffen waar andere grootmachten interesse in hebben (Mearsheimer, 2014, p.

144). Door het beperken van de welvaart van andere staten zorgt een grootmacht ervoor dat zij niet bang hoeft te zijn voor de militaire macht die de andere staten kunnen creëren en hoeft het minder van haar welvaart te gebruiken om hen te bestrijden.

Ten derde focussen staten zich op het gebied van militaire macht vooral op landmacht. Dit is volgens Mearsheimer de meest effectieve manier om de militaire macht te vergroten. Er dient ook geïnvesteerd te worden in lucht- en zeemacht, maar met als einddoel om de landmacht te ondersteunen (Mearsheimer, 2009, p. 145). Naast militaire macht is nucleaire superioriteit ook een militair doeleinde dat staten nastreven. Volgens Mearsheimer is de ideale wereld voor een staat een wereld waarin het de enige staat is met nucleaire macht en daarom geen wraakacties van andere staten kan verwachten. Met deze nucleaire superioriteit zouden staten in staat zijn om een mondiale hegemonie te worden en zal daarmee het doel van regionale hegemonie overbodig worden. Mearsheimer spreekt over onze wereld als een “MAD” wereld. Een *Mutual Assured Destruction* wereld, waarin elke nucleaire actie een kettingreactie veroorzaakt waarin de wereld op zou gaan in nucleaire oorlogvoering en destructie. De nucleaire superioriteit die Mearsheimer beschrijft is niet te behalen in onze wereld, omdat meerdere grootmachten in de wereld al nucleaire wapens bezitten. Ondanks dat het niet haalbaar is voor grootmachten om een nucleaire superioriteit te verkrijgen blijven staten dit toch nastreven. Het zorgt namelijk voor veiligheid doordat het een afschrikfunctie heeft, waardoor andere grootmachten haar nooit aan zullen vallen met nucleaire wapens (Mearsheimer, 2009, p. 146).

Er zijn verschillende strategieën voor een staat om macht te verkrijgen. Gedacht kan worden aan het ten oorlog gaan met andere staten om zo macht over andere te verkrijgen. Dit kan echter leiden tot verlies of een overwinning met meer kosten dan baten. Uiteindelijk zal oorlog zorgen voor een uitkomst waar kosten aan verbonden zullen zijn (Mearsheimer, 2014, pp. 147 – 152). Daarentegen kan een staat ook een strategie met weinig kosten een andere staat bedreigen met haar militaire macht en zonder oorlogvoering macht hebben over een andere staat. Deze strategie noemt Mearsheimer “Blackmailing” (Mearsheimer, 2014, p. 152 – 153). Als derde mogelijkheid kan een staat een oorlog uitlokken tussen twee rivalen en hen beiden verzwakken, terwijl haar eigen militaire macht intact blijft. Volgens Mearsheimer is deze “*bait-and-bleed*” strategie echter vaak niet mogelijk, omdat het veroorzaken van een oorlog tussen twee rivalen er vaak voor zorgt dat de staat zelf in een slecht daglicht komt te staan en staten niet in deze val zullen trappen (Mearsheimer, 2014, pp. 153 - 154). Tot slot is volgens Mearsheimer de meest veelbelovende strategie die van “*bloodletting*”, wat inhoudt dat de staat slechts ingrijpt indien twee rivalen zelf een oorlog beginnen en deze met haar hulp zo lang mogelijk aanhoudt waardoor deze rivalen zoveel mogelijk kosten maken (Mearsheimer, 2014, pp. 154 – 155).

Naast macht verkrijgen heeft een staat ook strategieën om andere staten te weerhouden tot het verkrijgen van macht. Dit kan volgens Mearsheimer op drie manieren. Zo kan het allereerst de “*balancing*” strategie toepassen, waarbij het ingaat op de poging van een andere staat om macht te verkrijgen door duidelijk te maken dat de balans dient te blijven bestaan en dat, indien nodig, een oorlog zal worden gevoerd om dit te behouden. Daarnaast kan het ook kiezen voor een defensieve coalitie tegen de machtzuchtige staat of kan de staat ervoor kiezen om zelf ook meer macht te verkrijgen om de balans intact te houden (Mearsheimer, 2014, pp. 156 – 157). Naast het behouden van de balans kan een grootmacht ook kiezen voor een “*buck-passing*” strategie. Hierbij laat de grootmacht een andere staat de machtzuchtige staat afschrikken om macht te verkrijgen of laat het de staat oorlog voeren, terwijl het zelf aan de zijlijn zich niet mengt in de strijd. Daarnaast kan de grootmacht zelf via diplomatieke wegen de agressor pacificeren door een vriendschap op te bouwen, wat bijvoorbeeld zowel Frankrijk als de Sovjet-Unie deden met de dreiging van Nazi-Duitsland (Mearsheimer, 2014, p. 158). Naast dat de grootmacht goede banden met de agressor probeert op te bouwen, houdt een grootmacht de relatie met de gebruikte staat, de “*buck-catcher*”, afstandelijk zodat het in een mogelijke oorlog niet mee zal worden getrokken. Terwijl de *buck-catcher* gebruikt wordt om de agressor tegen te houden, zal een grootmacht zelf haar defensieve kracht vergroten indien het toch in een oorlog terecht komt en om simpelweg te gevaarlijk voor de agressor te worden om aan te vallen. Als laatste zal bij een *buck-passing* strategie de *buck-catcher* geholpen worden door de *buck-passer* in het verbeteren van haar militaire macht om zo daadkrachtig te kunnen handelen, indien nodig, tegen de agressor (Mearsheimer, 2014, p. 158).

2.2 De hypothese

Het is duidelijk dat het belangrijkste doel van een staat haar zelfbehoud is. Om de overlevingskansen te maximaliseren moet een staat relatief zoveel mogelijk macht verkrijgen. Deze macht kan in zowel potentiële- als militaire macht komen. De socio-economische macht die onder potentiële macht verstaan wordt is nodig om de militaire macht te kunnen verwezenlijken. Staten zien andere welvarende staten als een gevaar ongeacht hun militaire capaciteiten, omdat potentiële macht omgezet kan worden in militaire macht (Mearsheimer, 2014, p. 144). Het is daarom noodzaak voor een staat om zichzelf welvend te maken om haar macht te kunnen maximaliseren. Naast welvaart is de populatie ook een versterkende factor die meespeelt bij potentiële macht. “Staten met een grote populatie en welvaart kunnen gebruikelijk geweldige militaire krachten bouwen” (Mearsheimer, pp. 42 – 43). De welvaart, en daarmee potentiële macht, die een olieproducerend gebied voor een grootmacht kan betekenen, maakt een grootmacht een groot gevaar voor anderen. Zowel de Verenigde Staten als Rusland en China zien de Golf van vitaal strategische waarde en zullen uiteindelijk

in een veiligheidscompetitie tegen elkaar terecht komen (Mearsheimer, 2014, p. 379). Welvaart-genererende gebieden proberen grootmachten zelf te domineren om die welvaart te gebruiken en zo zelf machtiger te worden, maar verzekeren op zijn minst dat andere grootmachten deze gebieden niet zullen domineren (Mearsheimer, 2014, p. 144). Door de grote impact van de Golfolie op de economie van de VS is het van levensbelang voor de VS om te verzekeren dat deze olietoevoer niet gehinderd zal worden door andere grootmachten. Aangezien het internationale systeem een anarchistisch systeem in combinatie met een heersende onzekerheid tussen staten over de intenties van eenieder dient de macht van een staat gemaximaliseerd te zijn. Het offensief realisme stelt dat elke staat een vorm van militaire macht heeft die zij kan gebruiken om een ander te schaden of vernietigen. Daarnaast zijn, volgens het offensief realisme, alle staten rationele actoren en zullen zij een mogelijke aanval met een kosten-batenanalyse toetsen om hun keuze te maken. Door de mogelijke vergroting van de militaire macht door middel van de energiebron olie kan de VS haar kans tot zelfbehoud maximaliseren. Geen rationeel actor zal de VS aanvallen, indien zijzelf zwakker is (Mearsheimer, 2014, pp. 30 – 31).

Naast dat het positieve effect waar de VS al van geniet verdedigd dient te worden moet het ook uit handen worden gehouden van andere grootmachten. De olie kan ook de potentiële macht van China en Rusland vergroten. Met name in combinatie met de grootse populatie van China kan China's potentiële macht en dus militaire macht die van de VS overstijgen. Om dit positieve effect voor de VS te verzekeren en uit handen van andere grootmachten te houden, heeft de VS verschillende strategieën uit het offensief realisme gebruikt. Het is vanuit dit streven dat met de hypothese, dat de Verenigde Staten Irak binnen is gevallen om een welvaart-genererend gebied uit handen te houden van andere grootmachten, Rusland en China, geprobeerd wordt de interventie in Irak door de Verenigde Staten in 2003 te verklaren vanuit het offensief realisme.

3. Analyse ontstaan Irakoorlog in 2003 (Tot de *war on terror*)

In 1971 trok het Verenigd Koninkrijk haar militairen terug uit de Golf en gaf de staten hiermee hun onafhankelijkheid (Gause, 2009, p. 17). De reden waarom het Verenigd Koninkrijk haar protectoraten in het Midden-Oosten verliet was de Britse economie die na 1964 steeds minder in staat was om militaire uitgaven te bekostigen. Daarnaast was de wellicht belangrijkere reden het politieke aspect van de situatie. Zo was de Labourpartij in het VK ervan overtuigd dat het een einde moest maken aan de koloniale rol van het VK (Gause, 2009, p. 18). Door de terugtrekking van het VK was er geen grootmacht meer die domineerde in het Midden-Oosten en kwam de macht te liggen bij de Golfstaten zelf. De Verenigde Staten was destijds ook niet in staat, dan wel gewillig, om deze rol als regionaal hegemonie op zich te nemen vanwege haar rol in Vietnam (Gause, 2009, p. 16).

De aankondiging van het vertrek van het VK werd door Iran gezien als de opening waar het lang op had gewacht om regionale dominantie van de Golf op zich te nemen. Daarnaast veranderde de geopolitieke situatie nog meer door het ontstaan van het regime van Ahmad Hassan al-Bakr en Saddam Hoessein in Irak als gevolg van hun coup in 1968. De spanningen tussen Iran en Irak stegen geleidelijk met als gevolg dat Irak de Iraanse ambassadeur en stafleden van diverse consulaten in Irak het land uitzette (Gause 2009, p. 20). Dit zorgde voor een verlies van zekerheid voor de VS dat Amerikaanse bedrijven oliemogelijkheden in de Golf zouden hebben, wat voor de VS vanaf de Tweede Wereldoorlog van groot belang was (Gause, 2009, pp. 12 – 13). Daarnaast was Irak, een ander grote olieproducent, een bondgenoot van de andere grootmacht, de Sovjet-Unie (Gause, 2009, p. 17).

3.1 Het tweezuilenbeleid

De VS zat in 1968 diep in een strijd met Vietnam en kon daardoor zowel het Congres als de publieke opinie destijds niet overhalen om nóg een militaire campagne te starten. Om toch invloed uit te oefenen op de Golf steunde de VS haar twee regionale bondgenoten, Saudi-Arabië en Iran. Dit werd ook wel het “twee zuilen” beleid genoemd (Gause, 2009, p. 21). De verhoging van de olieprijs in 1970 en 1971 zorgde ervoor dat beide staten bereid en in staat waren om militaire uitbreidingen te bekostigen. Zo vergrootte Iran haar uitgaven van 104 miljoen in 1970 tot 553 miljoen in 1972 en Saudi-Arabië van 16 miljoen tot 312 miljoen (Gause, 2009, p. 22). Ondanks het besef van het belang van olie had de VS geen behoefte aan Amerikaanse verantwoordelijkheid voor veiligheidskwesties in de Golf. Daarnaast werd gedurende de Koude Oorlog duidelijk dat de Verenigde Staten de regio, en daarmee de olie, uit handen wilde houden van de Sovjet-Unie (Gause, 2009, p. 13). Dit blijkt uit het feit dat de Verenigde Staten niks deed tegen de nationalisering van olievelden door Amerikaanse bedrijven of wanneer Saudi-Arabië en Iran de olieprijs met 400% verhoogden met als gevolg dat de wereld in een

economische recessie kwam te zitten. Het uiteindelijke doel was het behouden van regionale allianties tegen de Sovjet-Unie (Gause, 2009, p. 13). In 1972 sloot Irak een 15-jarig contract met de Sovjet-Unie om de vriendschap en coöperatie tussen beide staten te verbeteren na de coup in 1968. Dit contract was een reactie op de militaire- en politieke steun van de VS aan zowel Iran als Saudi-Arabië, waarmee duidelijk werd dat er zich een grootmacht rivaliteit afspeelde in de Golf (Gause, 2009, p. 24).

De zekerheid van olie voor de VS behaalde in 1973 een dieptepunt toen de Golfstaten een olie-embargo op de VS legden en daarnaast ook alle Amerikaanse belangen nationaliseerden (denk: banken, etc.). Dit was het gevolg van de steun van de VS aan Israël dat bezig was met het verdrijven van Syrische troepen. De olieministers van de Golf kwamen bijeen in Koeweit op 17 oktober en besloten om elke maand vijf procent van de olieproductie te verlagen indien men hun troepen niet terugtrok. Dit leidde er uiteindelijk toe dat er een compleet olie-embargo op de VS werd gelegd door alle Golfstaten, met als uitzondering Irak. Irak deed dit om met de stijgende olieprijs veel winst te pakken op de VS (Gause, 2009, p. 29). Irak werd hiermee de belangrijkste olieleverancier voor de VS. De grootste verrassing lag hem in het olie-embargo dat Saudi-Arabië op de VS legde, aangezien het een belangrijke alliantie van de VS was in de Golf. Saudi-Arabië deed dit echter vanwege de inter-Arabische relaties. Saudi-Arabië stond al langer bekend als Amerikaanse bondgenoot die in de weg stond van Arabische unificatie (Gause, 2009, p. 30).

Voorheen waren olieproducerende staten afhankelijk van de oliemaatschappijen die in hun staat gevestigd waren. Zij zorgden namelijk voor de kopers, logistiek en het raffineren van de olie (Gause, 2009, p. 25). In 1951-53 heeft de premier van Iran de olievelden genationaliseerd en kon de staat zelf bepalen wat zij met de olie deden. In 1970 gebeurde dit ook in Libië onder Muammar Qaddafi (Gause, 2009, p. 26). Het gevolg was een kunstmatige verhoging van de olieprijs met winst als oogmerk. In 1960 hebben Iran, Irak, Saudi-Arabië, Koeweit en Venezuela de 'Organization of Petroleum Exporting Countries' (OPEC) opgericht zodat zij onderling konden overleggen over de aanpak van oliemaatschappijen (Gause, 2009, p. 27). In 1973 werd olie gebruikt als wapen tegen de invloeden van de VS in de Golf. Na het afschaffen van het olie-embargo op de VS werd het buitenlandsbeleid van de VS gericht op de vriendelijke overheden van Saudi-Arabië en Iran. De duidelijke inmenging van de VS op het gebied van olie was een struikelblok voor de relatie tussen de VS en de twee zuilen, vanwege de wens van de VS om de olieprijs laag te houden. Zo heeft de VS meerdere malen gedreigd met militaire interventies om de olie veilig te stellen gedurende een embargo en daarna (Gause, 2009, p. 31). Na het olie-embargo in 1973-74 verbeterde Saudi-Arabië de banden met de VS en probeerde de VS via hen de olieprijs laag te houden. Het optreden van Saudi-Arabië tegen de winstlustige staten in de OPEC zorgde voor extra vertrouwen vanuit de VS (Gause, 2009, p. 40).

Alhoewel Saudi-Arabië en Iran dichtbij de VS stonden waren het deze twee zuilen die de olieprijs wilden verhogen, terwijl Irak dat niet wilde en een bondgenoot van de SU was (Gause, 2009, p. 34). Vanwege het bondgenootschap met de SU en het nationaliseren van de olievelden in Irak was de VS genoodzaakt om het Koerdische verzet in Irak te steunen. Er ontstond een strijd om de macht binnen de Golf. Iran wilde haar macht vergroten en als “politieagent” de binnenlandse politiek van buurstaten beïnvloeden door bijvoorbeeld ook het Koerdische verzet te steunen in Irak (Gause, 2009, p. 35). Iran kon deze rol innemen door de sterke banden die het had met de VS. Samen creëerden zij een gezamenlijk economische commissie, waaruit een samenwerking kwam op zowel economisch als educatief niveau. Amerikaanse bedrijven sloten contracten af met Iraanse oliebedrijven, Iran kocht massaal Amerikaanse wapens in en Iran kon studenten laten studeren in de VS (Gause, 2009, p. 32). Ook Irak probeerde haar rol binnen de Golf te vergroten. Zo steunde Irak verzetten en probeerde zo het regime in Oman omver te werpen. De strijd tussen Irak en Iran om macht zorgde voor een conflict tussen Iran en Irak om de Shatt al-Arab, een rivier belangrijk voor het verschepen van olie (Gause, 2009, p. 37) Met de vrede tussen Egypte en daarmee erkenning van Israël vastgelegd in de “Camp Davidakkoorden” kwamen de Golfstaten voor een keuze te staan: het steunen van de akkoorden en daarmee Israël erkennen en de kant van de VS kiezen, of de alternatieve leider, Irak kiezen en een front vormen tegen deze samenwerking. Irak bood hiermee aan om de nieuwe leider van de Arabische wereld te worden, in plaats van toenmalig leider Egypte, en verbeterde zij relaties met andere Golfstaten (Gause, 2009, p. 41). Na interventies van de SU in Yemen hebben de meeste monarchieën in de Golf, behalve Oman, gekozen voor de Irakese kant (Gause, 2009, p. 50). Dit zorgde in combinatie met de chaos waarin Iran zich bevond, ontstaan door de revolutie, ervoor dat Irak in zowel in de Arabische politiek als in de Golf de rol als leider kon vervullen (Gause, 2009, p.42).

De welvaart die olie de drie grootproducenten, Saudi-Arabië, Iran en Irak bracht, gaf hen de mogelijkheid om wapens groots in te kopen. Dit zorgde voor een afschrikkingsrol, waardoor stabiliteit in de Golf kon ontstaan. Iran, de belangrijkste alliantie van de Verenigde Staten in de Golf, veranderde door de revolutie in 1979 tot een Islamitische Republiek. Deze Republiek was geen alliantie van de Sovjet-Unie, maar de VS was hierdoor haar “politieagent” in de Golf verloren vanwege Iran haar anti-VS beleid (Gause, 2009, p. 13). Daarnaast zorgde het besluit van de nieuwe overheid van Iran om de banden met de VS te verbreken dat Irak ervoor koos om Iran binnen te vallen. Het verbreken van de alliantie was een belangrijke factor voor het besluit om binnen te vallen, omdat de VS de belangrijkste wapenleverancier van Iran was (Gause, 2009, p. 33).

Met het grotendeel van de Golf tegen de VS waaronder haar twee zuilen, Iran en Saudi-Arabië, was de VS genoodzaakt om in te grijpen. Zo stelde President Carter dat de VS er alles aan zou doen om “buitenlandse machten” uit de Golf te weren. Om dit te verwezenlijken creëerde de VS de “Rapid Deployment Joint Task Force (RDJTF)”. Om de RDJTF goed te doen functioneren had de VS een basis in

de Golf nodig om vanuit te opereren. Geen van de monarchieën was gewillig om te helpen om zo niet met de VS geassocieerd te worden en Iran en Irak niet tegen te werken. Wederom was Oman de enige staat die de VS hierin steunde en gaf hen een luchtbasis, waarna andere Golfstaten zich op langzamer wijze ook open begonnen te stellen voor de VS (Gause, 2009, p. 57).

3.2 De Irak-Iran- en Golfoorlog

Zoals eerder beschreven besloot Hoessein, als gevolg van de Iraanse revolutie, om Iran binnen te vallen. De revolutie zorgde ervoor dat Iran een imago kreeg waarin het militair zwak en een bedreiging voor de binnenlandse politiek van omliggende staten was (Gause, 2009, p. 59). Met de unificatie van de politiek in Teheran in 1981 kwam de militaire capaciteit van Iran terug. In combinatie met de miscalculatie van Hoessein dat de inwoners van Khuzestan de Irakese invasie zouden steunen kon Iran terugvechten. (Gause, 2009, pp. 66 – 67).

De passiviteit van de VS gedurende de Iran-Irakoorlog is te verklaren vanuit het feit dat de oorlog weinig impact had op de oliemarkt. Door de afnemende vraag naar olie bleef de olieprijs laag (Gause, 2009, pp. 69 – 70). In 1982 begon Iran echter de overhand te krijgen in de oorlog, waarop de VS reageerde met het steunen van Irak. Zo werd Irak van de terrorismelijst gehaald en kwam het in aanmerking om te handelen met de VS (Gause, 2009, p. 70). Geen van beiden kon hierdoor de ander omverwerpen, waardoor Irak noch Iran de nieuwe hegemonie in de Golf kon worden. Ondanks het gebruik van chemische wapens steunde de VS Irak in haar oorlogvoering en gaf het Irak een gunstige ruilvoet voor zowel Amerikaanse goederen als agrarische producten. In het geheim handelde de VS met Iran. Het gaf Iran Amerikaanse informatie over Irak. De VS kon de oorlog zo lang als het wilde aanhouden, omdat het de status quo van de Golf niet deed veranderen (Gause, 2009, pp. 78 – 79).

Het olietransport van Koeweit werd meerdere malen aangevallen door Iran in 1986, waarop Koeweit toenadering zocht bij zowel de VS als de SU. De VS probeerde door Koeweit te helpen de invloed van de SU in de Golf te beperken (Gause, 2009, p. 81). Dit had als gevolg dat de VS voor het eerst direct betrokken werd in de Irak-Iranoorlog. In 1990 besloot Hoessein Koeweit binnen te vallen om twee redenen. Zo zou Koeweit geen monetaire hulp willen bieden aan Irak, ondanks Irak haar hulp in het bestrijden van het Iraanse expansionisme. Daarnaast zou Koeweit ook te veel olie produceren, waardoor de olieprijs daalde en Irak inkomsten misliep. Hoessein heeft hiernaast ook de VS gepeild, maar die bleek geen mening te hebben over de conflicten tussen Koeweit en Irak en gaf Hoessein een onbedoeld groenlicht (Mearsheimer & Walt, 2003, p. 54). Na meerdere luchtaanvallen van de VS op Irakese grondtroepen probeerde Hoessein met behulp van diplomatie terug te gaan naar de situatie voor de inval van Koeweit. Na het terugtrekken uit Koeweit kende Irak veel rebellie. De VS koos ervoor

om de rebellie niet te helpen om zo de lange termijn balans in de Golf te behouden (Gause, 2009, p. 118).

3.3 Oorsprong Al-Qaida

Volgens Gause was, tot 11 september 2001, het Amerikaanse beleid grotendeels gericht op het behouden van de geopolitieke status quo om de Amerikaanse oliebelangen veilig te stellen (Gause, 2009, p. 14). In de periode voor 11 september heeft de VS haar militaire macht moeten gebruiken om deze status quo te behouden, maar heeft het nooit een reden gezien om Saddam Hoessein af te zetten. "Zolang als de olie vloeit zal Washington deze realiteit kunnen accepteren" (Gause, 2009, p. 14).

De ironie van 11 september ligt hem in het feit dat de oorsprong van de aanslag lag in het succes van de samenwerking tussen de VS en Saudi-Arabië tegen de SU in 1980 en gedurende de Golfoorlog (Gause, 2009, p. 136). Deze samenwerking leidde ertoe dat Osama Bin Laden, leider van Al-Qaida, betrokken raakte bij het verzet tegen de SU in Afghanistan. Er ontstond een Jihad/streven om de Russische troepen te weren uit Afghanistan. Het terugtrekken van de Russische troepen was echter niet het einde van deze Jihad. Bin Laden stichtte Al-Qaida op om de beste rekruten te kunnen trainen voor toekomstige missies (Gause, 2009, p. 138). Bin Laden heeft door zijn succes in Afghanistan veel ontwikkelingen meegemaakt, waardoor hij effectief kon opereren in de Golf. Naast het kunnen trainen van rekruten met behulp van Al-Qaida steunde de Afghaanse regering Bin Laden ook door hem militaire basissen te geven. Het belangrijkste wat Bin Laden echter overgehouden had aan de oorlog in Afghanistan is het gevoel dat hij grootmachten kon verslaan, vanwege zijn succes op de SU (Gause, 2009, p. 139). Dit leidde ertoe dat de aanwezigheid van Amerikaanse troepen in Saudi-Arabië ervoor zorgde dat Bin Laden tegen zowel zijn eigen regime als de VS was (Gause, 2009, p. 140). Bin Laden streed voor een Golf geünificeerd door de Islam zonder buitenstaanders. In mei 1996 vertrok Bin Laden naar Afghanistan en begon gelijk aan zijn Jihad tegen de aanwezigheid van Amerikaanse militairen (Gause, 2009, p. 141). Deze Jihad was in het algemeen gericht op de "Judea-Christelijke alliantie" die verantwoordelijk zou zijn voor de internationale campagne tegen de Islam. De enige oplossing volgens Bin Laden was een oorlog voeren tegen de VS net als de manier waarop de SU verslagen is in Afghanistan (Gause, 2009, p. 142).

De eerste grote aanslag van Al-Qaida was op 7 augustus 1998 een aanslag op Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania. De VS reageerde hier hard op door raketten af te vuren op trainingskampen van Al-Qaida. Daarnaast oefende de VS druk uit op de Taliban om Bin Laden te overhandigen. De groeiende band met de Taliban en de publiciteit die Bin Laden kreeg door deze aanslag gaf Bin Laden reden voor meerdere aanslagen.

4. Ontstaansanalyse Irakoorlog in 2003 (Vanaf de *war on terror* tot de interventie)

4.1 Gevolgen 9/11

Al-Qaida zette op 11 september 2001 het offensief op de VS weer in met de aanslag op het "World Trade Center" in New York en het "Pentagon" in Washington. Saudi-Arabië nam een defensieve rol in toen het werd benaderd door de VS. Zij zouden geen weet hebben gehad van de acties van Al-Qaida die haar oorsprong vindt bij de Saudische Bin Laden. Ondanks de extreme gevoelens onder de publieke opinie hebben de overheden van Saudi-Arabië en de VS het kalm gehouden om de veiligheid van beide landen voorop te stellen. Volgens Gause heeft na 11 september de strategie voor het behouden van de status quo ruimte moeten maken voor een strategie om de status quo aan te passen, waarmee ook de binnenlandse politiek van de Golf aangetast diende te worden (Gause, 2009, p. 14). De VS had geen bewijs dat Saudi-Arabië te maken had met aanslag op de VS, maar het was duidelijk dat het politieke systeem van Saudi-Arabië de sterke netwerken, die Islamitisch extremisme steunden, toeliet (Gause, 2009, p. 145).

De Bush administratie zette zich na 11 september gelijk in om Afghanistan binnen te vallen. Afghanistan was de thuishaven van Al-Qaida en had tevens een Taliban-overheid, die de bondgenoot van Bin Laden was (Gause, 2009, p. 148). Na verscheidene luchtaanvallen verdreef de VS in samenwerking met de sterkste oppositie partij, de "Noordelijke Alliantie", Bin Laden naar de grens met Pakistan. Met een zeer effectieve militaire missie had de VS in korte tijd het terrorisme uit Afghanistan verdreven en diende de VS, volgens President G.W. Bush, te kijken naar andere regimes die volgens Bush deel uitmaakte van "de as van het kwaad" (Gause, 2009, p. 148). Een van deze regimes was dat van Hoessein, omdat ook dit een regime zou zijn dat terrorisme steunde en daarnaast massawapens ontwikkelde die uiteindelijk in de handen van terroristen konden vallen. In het kort was de reden voor de VS om de "war on terror" te starten, de regimes die massawapens produceerden en daarnaast ook connecties met terroristische groeperingen hadden. Volgens de staatssecretaris van nationale veiligheid, Colin Powell, diende de VS de Verenigde Naties te benaderen voordat het acties ondernam tegen Irak. Dit deed Bush en maakte daarbij duidelijk dat indien de VN de VS niet zou steunen, de VS het zelf zou oplossen (Gause, 2009, p. 149).

De VS stelde eisen aan Irak om het produceren van massawapens te stoppen. Dit werd volgens Blix, voorzitter van de Verenigde Naties inspectieorganisatie, gedeeltelijk niet nageleefd door Irak. De VS bleef bewijs leveren dat Irak massawapens in bezit had en pleitte dat er geïntervenieerd diende te worden (Gause, 2009, p. 150). Uiteindelijk is gebleken dat Irak niet beschikte over deze massawapens, maar wel de schijn wilde ophouden dat zij deze wapens hadden. Hoessein wilde de wapens als

afschrikingsmiddel gebruiken om na de Irak-Iranoorlog onafhankelijk te blijven en de Amerikaanse troepen af te schrikken om door te vechten tot Bagdad (Gause, 2009, p. 153). Hoessein probeerde zowel anderen af te schrikken met massawapens, maar tegelijkertijd de VN-eisen tegemoet te komen, wat de VS middelen gaf om te interveniëren (Gause, 2009, p. 203). In november 2002 liet Hoessein VN-inspecteurs Irak binnen om duidelijk te maken dat het geen massawapens had, maar het is niet duidelijk in hoeverre de coöperatie van de Irakezen invloed zou hebben gehad op de besluitvorming van de VS, dat destijds al overtuigd was om tot oorlogvoering over te gaan (Gause, 2009, p. 153). Leden van de Bush administratie zagen alleen nog maar de informatie die hen kon helpen in het starten van de oorlog tegen Irak. Door met deze informatie de assumptie, dat Irak connecties had met Al-Qaida, geloofwaardiger te maken kon de Bush administratie de publieke opinie overhalen om de oorlog te beginnen (Gause, 2009, p. 215). De Bush administratie werd gedreven door een angst voor de mogelijkheid dat staten als Irak massawapens konden leveren aan terroristische groeperingen en ging daarmee voorbij aan de vraag of het ook daadwerkelijk gebeurde (Gause, 2009, p. 192).

Voormalig minister van defensie, Donald Rumsfeld, maakte duidelijk dat "*rogue states*" zoals die van Hoessein een gevaar zouden zijn als zij massawapens zouden hebben. Deze *rogue states* zouden namelijk niet af te schrikken zijn met nucleaire wedervergelding, waardoor zij andere staten kunnen blackmailen met hun nucleaire macht (Hurst, 2009, p. 158). De minister van Buitenlandse Zaken, Condoleezza Rice, zei dat de VS achter alle *rogue states* aan moest gaan die in het bezit waren van massawapens. Zij bevestigde vervolgens aan de *Wall Street Journal* dat de vijandigheid richting de VS en vooral de mogelijkheid dat de massawapens van Irak in handen konden vallen van een terroristische groepering redenen genoeg waren om te interveniëren (Gause, 2009, p. 192). Voor 11 september werd het tegenhouden van het verkrijgen van massawapens geprobeerd met "*smart sanctions*", waardoor volgens Colin Powell de Irakese bevolking zo min mogelijk door zou lijden. Dit was tevens de enige strategie die de Bush administratie destijds had, aangezien het geen mogelijkheid had om ten oorlog te gaan. 11 September bood deze mogelijkheid aan de VS, waardoor de *smart sanctions* al snel plek moesten maken voor oorlogvoering (Hurst, 2009, p. 159). Hurst citeert een ambtenaar in de Bush administratie die meldt dat: "het belangrijke van [11 september] lag niet in het bekend maken van het bestaan van een bedreiging waarvan men nog geen weet van had, maar dat het de publieke weerstand verminderde tegenover militaire betrokkenheid overzees". Regimeverandering van Irak stond al op de agenda en 11 september was niet de reden was voor de oorlog, maar slechts een gebeurtenis die de mogelijkheid bood om de oorlog te voeren. Hurst gebruikt de snelheid waarmee Rumsfeld handelde na de aanslag om met een plan te komen om naast Bin Laden ook gelijk Hoessein aan te pakken als voorbeeld om duidelijk te maken dat het plan om Hoessein omver te werpen al op de agenda stond voor 11 september (Hurst, 2009, p. 160). Deze plannen waren echter niet geproduceerd door de Bush administratie, maar door prominente leden van de Clinton

administratie die op zijn genomen in de Bush administratie. Deze leden hebben echter nooit een meerderheid van de Clinton administratie destijds kunnen overtuigen om oorlog te voeren. Onder hen de eerdergenoemde Rumsfeld, maar ook zijn collega in het *Pentagon* gedurende de Golfoorlog, Paul Wolfowitz. Daarnaast was voormalig adviseur op het gebied van defensie, Colin Powell, ook deel van deze groep. Zij pleitten gedurende de Golfoorlog al voor een interventie in Irak om de productie van massawapens te stoppen (Hurst, 2009, p. 156).

4.2 Concurrentie golfolie

Naast de regimeveranderingen in de Golf had de Verenigde Staten ook te maken met twee grootmachten op het Eurazië-continent die hun ogen ook geleidelijk naar de Golf richten, Rusland en China. China zat destijds (en vandaag de dag nog steeds) met het zogeheten “Perzische Golf dilemma”. China wilt enerzijds af van de instabiele oliebronnen van de Golf, maar zal door haar groeiende olieconsumptie toch afhankelijk worden van deze olie (Dannreuther, 2001, p. 1358). Bondgenoten China en Rusland kunnen volgens Dannreuther ervoor kiezen om te balanceren met de mondiale hegemonie van de VS. Met name gebieden op het Eurazië-continent door de ligging van de Chinese en Russische gebieden, aangezien geen van beiden is beperkt door de *stopping power of water* en kunnen in theorie de hegemonie over de Golf pakken. Daarnaast is ook te zien dat Rusland en China vaker bilaterale initiatieven nemen met vaak antiwesterse en specifiek anti-VS intenties (Dannreuther, 2011, p. 1353). Dit bondgenootschap zal een groot gevaar vormen voor de oliezekerheid van de VS. Dit komt overeen met wat Mearsheimer vermeldt bij het maximaliseren van de welvaart. Wanneer men zelf niet een welvaart-producerende regio kan domineren, dient het te voorkomen dat rivaal grootmachten de controle over het gebied verkrijgen. Ondanks dat de olieafhankelijkheid van China en Rusland in de toekomst voor grote problemen kan zorgen had het in 2003 nog geen dreigende vorm aangenomen. De VS ziet Rusland ook als een relatief minder grote dreiging in vergelijking met de Sovjet-Unie. Dit komt doordat Rusland veel minder welvaart bezit dan de Sovjet-Unie destijds had. China heeft daarentegen, volgens de website *Worldometers* (<http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>) een zeer grote populatie van meer dan 1.4 miljard mensen in 2018 wat de potentiële macht van China enorm groot maakt. Daarnaast had Rusland in 2004 nog 69 miljard tonnen aan olie, wat neerkomt op zes procent van de bekende oliereserves op de wereld, waar Rusland ongeveer nog 22 jaar mee voort kan (Bahgat, 2005, p. 119). Naast de energiecoöperatie tussen Rusland en China waarmee China (tijdelijk) haar torenhoge olie- en natuurgassenafhankelijkheid kon dekken, heeft China ook gekeken naar andere locaties op de wereld om olie vanuit te importeren. De ‘China National Petroleum Corporation’ (CNPC) heeft olieprojecten in zowel Afrika als Canada. In 2004 zijn er overleggen geweest tussen China en Canada om per olietanker olie te transporteren (Bahgat,

2005, p. 118). Het is dus duidelijk dat de olieafhankelijkheid van zowel Rusland en China (tijdelijk) te dekken zijn en dat de CNPC China haar olie-import zo verspreid mogelijk wil hebben.

Naast China en Rusland kent de VS zoals eerder duidelijk wordt gemaakt een almaar groeiende olieafhankelijkheid. In 2003 was 59 procent van de olieconsumptie geïmporteerd. Hiervan was 68 procent afkomstig uit de Golf (Parry & Darmstadter, 2003, p. 6). Meer dan 40 procent van de olieconsumptie in de VS is dus afhankelijk van de olie die geproduceerd wordt in de Golf. De 'National Energy Policy Development Group' maakte in 2001 duidelijk dat de VS haar prioriteiten moest leggen op de Golf als olieleverancier, maar daarnaast ook moest kijken naar andere gebieden om de afhankelijkheid zo verspreid mogelijk te dekken. De VS moest kijken naar gebieden als Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Africa, de Kaspische zee en Rusland (Gause, 2009, p. 236 – 237).

5. Analyse contrasteren aan het offensief realisme.

Om de hypothese, of de Verenigde Staten Irak is binnengevallen om een welvaart-genererend gebied uit handen te houden van de twee grootmachten, China en Rusland; te bevestigen of verwerpen zal allereerst de theorie gecontrasteerd worden aan olie om de relevantie van de energiebron te bepalen. Hier zal gekeken worden naar de potentiële macht, wat een grote rol speelt in het offensief realisme, die olie kan creëren voor een grootmacht. Daarnaast zal het handelen van de VS in de Golf omtrent olie voor 2001 behandeld worden om vervolgens te kijken wat de impact is geweest van 11 september op de besluitvorming van de VS om te interveniëren. Tot slot zal gekeken worden in hoeverre Rusland en China een dreiging waren voor de VS in 2003.

5.1 Belang olie vanuit het offensief realisme

Duidelijk is gebleken dat de VS sinds de Tweede Wereldoorlog sterk afhankelijk is van de energiebron en in het gehele boek van Gregory Gause III is te lezen dat de VS handelt om deze energiebron veilig te stellen. Zoals in hoofdstuk twee is uiteengezet zorgt de Golfolie voor een vergroting van potentiële (en daarmee militaire) macht. De olie uit de Golf dekt 40 procent van de olieconsumptie van de VS. De assumpties, waar het offensief realisme op gebouwd is, kunnen het veiligstellen van olie verklaren als een poging tot het maximaliseren van de overlevingskansen van de VS. Door de olie veilig te stellen worden zowel het nationale zelfbehoud als een economische groei voor de VS verzekerd. Mearsheimer stemt in met het idee dat economische groei het nationale zelfbehoud van een staat vergroot door de potentiële macht die het met zich meebrengt. Deze potentiële macht kan direct omgezet worden in militaire macht (Mearsheimer, 2014, p. 144). De vergroting van de militaire macht van de VS zorgt ervoor, zoals eerder besproken, dat rationele actoren haar minder snel aan zullen vallen. Samen met

de assumpties dat het internationale systeem van anarchistische aard is en er een onzekerheid heerst over de intenties van andere staten is het zeer belangrijk om te beschikken over de Golfolie om zo het zelfbehoud te maximaliseren.

5.2 Handelen VS omtrent golfolie

Het bezit van olie vergroot dus het nationale zelfbehoud van de VS. Het handelen van de VS omtrent olie dient in de Golf vanaf 1971 bestudeerd te worden om de besluiten tussen 2001 en 2003 te begrijpen. De alliantie die de VS met de twee zuilen, Iran en Saudi-Arabië, had kan vanuit het offensief realisme verklaard worden. Vanuit het perspectief dat de VS de zekerheid van olie probeert te garanderen door ervoor te zorgen dat een andere grootmacht niet de hegemonie in de Golf wordt. De VS kan dit volgens Mearsheimer zelf niet worden, vanwege de *stopping power of water*. De moeilijkheid om grote wateren over te steken verzwakt de militaire capaciteit en maakt het volgens Mearsheimer onmogelijk voor een grootmacht om gebieden te veroveren en domineren die afgescheiden liggen door een oceaan (Mearsheimer, 2014, p. 141). De Sovjet-Unie was niet verhinderd door de *stopping power of water*, waardoor de VS genoodzaakt was om de status quo te behouden door de twee zuilen te steunen. Deze twee allianties moesten als balancerende factoren dienen tegen de invloed die de SU op Irak had. Dit is een duidelijk voorbeeld van de *buck-passing*-strategie, waarbij de tegenstander wordt afgeschrikt of aangevallen, door een andere staat, terwijl de militaire capaciteit van de grootmacht die de strategie toepast intact blijft. De VS had hier veel voor over wat terug te zien is in het accepteren van de verhoging van olieprijsen door zowel Saudi-Arabië als Iran. De Nixon-administratie zag de verhoging in olieprijsen als iets onontkoombars om zo de militaire capaciteit van de twee zuilen te vergroten (Gause, 2009, p. 31).

Het ging voor de Nixon-administratie echter te ver in 1973 toen een olie-embargo op de VS werd gelegd, vanwege haar betrokkenheid in de militaire acties van Israël. Zowel Iran als Saudi-Arabië steunden dit embargo en de VS moest zich richten op Irak. Irak deed niet mee aan dit embargo om zo groots te profiteren van de hoge olieprijsen die de VS moest betalen door haar olieafhankelijkheid. De VS maakte ook voor het eerst duidelijk dat het indien nodig bereid was tot het gebruik van militaire macht om de zekerheid van olie te garanderen. Met de revolutie die Iran kende in 1979, die resulteerde in een anti-VS overheid, en Saudi-Arabië die de kant van de Golfstaten koos om zo niet de uitzondering in de regio te zijn had de VS geen staten om Irak en daarmee de SU tegen te werken en moest het zelf interveniëren. Zowel Gause als Mearsheimer hebben het over het beschermen van olie door de VS tegen de SU doormiddel van de RDJTF. Deze *task force* diende de SU buiten Saudi-Arabië en daarmee andere olierijke gebieden te houden die de economie van de SU sterk zou doen groeien en de SU meer macht zou geven (Mearsheimer, 2014, p. 150). De Carter-administratie ging hierop door met de Carter-

doctrine om zo alle “buitenstaande machten” uit de Golf te houden. De instabiliteit die de Iran Revolutie veroorzaakte en de inval van de SU in Afghanistan zorgden ervoor dat de VS, gedreven door angst, deze doctrine instelde. De Carter Doctrine was tegen expansionisme van de SU in de Golf om de oliebronnen te beschermen. Uiteindelijk is de doctrine onderdeel gebleven in het buitenlands beleid van de VS, maar is het niet meer beperkt tot alleen de SU (Samuels, 2018, pp. 107 – 108).

5.3 Ontkrachten van de *war on terror*

Na 11 september is de Bush-administratie de *war on terror* begonnen om terrorisme te vernietigen en alle mogelijkheden tot het versterken van terrorisme uit te schakelen. Regimes in bezit van massawapens en banden met terroristische groeperingen dienden omvergeworpen te worden. De oorlog tegen terrorisme begon in Afghanistan in 2001. Al snel kwam Irak in beeld als potentiële leverancier van massawapens aan terroristische groeperingen. Vanuit het offensief realisme is naar aanleiding van de motieven, die de Bush-administratie voor de oorlog tegen terrorisme gaf, de interventie binnen Irak in 2003 niet te verklaren. Zo is te zien dat het regime van Hoessein slechts rationale keuzes maakte met betrekking tot de Irak-Iranoorlog en de Golfoorlog. Irak diende Iran binnen te vallen om de sterkere buurstaat, dat tijdelijke verzwakt was door de interne revolutie, te verzwakken en zo de regionale status quo aan te passen (Mearsheimer & Walt, 2003, p. 53). Wat betreft de Golfoorlog is te zien dat Hoessein de Verenigde Naties heeft benaderd om hun reactie te polsen op een mogelijke inval van Koeweit. De VS maakte duidelijk dat het geen mening had over conflicten met Irak en Koeweit, waardoor de VS een onbedoeld groen licht gaf aan Irak. Het is te zien dat Hoessein koos voor het gebruik van kracht in situaties waar Irak een bedreiging aan kon pakken en waar het niet had verwacht een sterke oppositie tegen zich te hebben (Mearsheimer & Walt, 2003, p. 54). Wat betreft nucleaire wapens is Irak, evenals de SU tijdens de Koude Oorlog, af te schrikken. In plaats van Irak binnen te vallen kan de VS, volgens Mearsheimer, Hoessein afschrikken door duidelijk te maken dat wanneer een terroristische groepering nucleaire wapens tegen de VS gebruik, ongeacht het bestaan van bewijs, het Irak schuldig stelt (Mearsheimer, 2014, p. 55).

5.4 Toetsen van hypothese

Duidelijk is dat de openbare motieven van de Bush-administratie voor de oorlog tegen Irak in 2003 vanuit het offensief realisme niet de oorlog kunnen verklaren. Duidelijk is dat Hoessein geen gevaar zou vormen indien hij nucleaire wapens zou bemachtigen en een regimeverandering kan dus niet gezien worden als verklaring voor de interventie. Een ander mogelijke verklaring zit hem in de twee

eerdergenoemde grootmachten, China en Rusland. China zou het Perzische Golf dilemma hebben, waarbij het door haar groeiende olieafhankelijkheid uiteindelijk moet gaan kijken naar de oliereserves van de Golf. Dit in combinatie met de strategisch gunstige ligging van zowel China als Rusland voor een inval van de Golf, vanwege de afwezigheid van de *stopping power of water*, kan een reden zijn geweest voor de VS om Irak binnen te vallen en dit welvaart-genererend gebied uit handen te houden van China en Rusland. Deze twee grootmachten hebben daarnaast ook bilaterale initiatieven met anti-VS intenties. Naast de groeiende olieafhankelijkheid van China groeien die van Rusland en de VS ook. Duidelijk is dat de VS voor meer dan 40% van haar olieconsumptie afhankelijk is van de Golf en het is voor de economie van de VS dus van groots belang dat de Golf olie kan blijven leveren. In het stuk van Bahgat is uitgelegd dat de reserves van Rusland zowel Rusland als China vanaf 2004 voor zeker nog 22 jaar aan olie kon voorzien. Daarnaast is China op zoek naar andere gebieden om olie vanuit te importeren om de afhankelijkheid zo verspreid mogelijk te dekken.

De hypothese dat de Verenigde Staten Irak is binnengevallen om een welvaart-genererend gebied uit handen te houden van de twee grootmachten, China en Rusland, kan niet bevestigd worden en dient verworpen te worden. Door de geschiedenis te bestuderen zijn besluiten van destijds gebruikt om de motieven van de Bush-administratie te kunnen begrijpen. Hoessein heeft altijd rationeel gehandeld en zal ook met nucleaire wapens af te schrikken zijn, zoals de VS dat ook deed met de Sovjet-Unie gedurende de Koude Oorlog. De VS hoeft niet bang te zijn voor Irak als een gevaar voor haar olieafhankelijkheid. Waar de Sovjet-Unie gedurende de Koude Oorlog een grootse economie kende en met Irak in 1972 een contract voor vriendschap en coöperatie tekende om zo meer invloed te krijgen over de olie van de Golf, heeft Rusland vandaag de dag een veel kleinere economie die met haar eigen olie vanaf 2004 voor nog zeker 22 jaar vooruit kon. China profiteert ook van de Russische oliereserves en zoekt daarnaast ook in andere gebieden naar olie om haar olieafhankelijkheid zo verspreid mogelijk te dekken. Ondanks dat de olie van de Golf voor de VS van groot belang is voor haar nationale zelfbehoud was in 2003 de oorlog niet noodzakelijk om de Golf aan haar kant te houden of uit handen te houden van Rusland en China. Met deze hypothese kan vanuit het offensief realisme de interventie in Irak door de Verenigde Staten in 2003 niet worden verklaard.

6. Conclusie

Dit bachelorproject heeft laten zien dat de motieven die de Bush administratie gaf voor de Irakoorlog in 2003, vanuit het offensief realisme, de oorlog niet kunnen verklaren. Daarnaast is er gekeken naar de socio-economische waarde van olie voor een staat en is het belang van de Golfolie voor de VS duidelijk gemaakt. Uit de geschiedenis omtrent Irak en Golfolie is echter gebleken dat Irak een rationele actor is die met nucleaire wapens alsnog af te schrikken is en daarmee de interventie onnodig is verklaard. Met de hypothese van dit bachelorproject is een andere verklaring vanuit het offensief realisme gezocht voor de interventie binnen Irak in 2003 door te kijken naar de relatie tussen de Golfolie en grootmachten Rusland en China. Door te kijken naar hoe de Sovjet-Unie in het verleden heeft gehandeld en het feit dat Rusland vandaag de dag genoeg oliereserves heeft voor haar relatief kleinere economie kan Rusland niet meer gezien worden als een gevaar voor de olieafhankelijkheid van de VS omtrent golfolie. Tot slot is nog gekeken naar de relatief grotere economie en populatie van China, maar ook hier is te zien dat zij grotendeels hun olieafhankelijkheid dekken met de Russische reserves en daarnaast ook uit verscheidene gebieden olie importeren om zo verspreid mogelijk haar olieafhankelijkheid te dekken. Geen van beiden kon gezien worden als een acute dreiging voor de Golfolie in 2003 en ook deze hypothese kan niet de interventie van Irak verklaren vanuit het offensief realisme. Deze hypothese kan echter weer van belang zijn wanneer in 2026 de Russische reserves opraken en zowel Rusland als China opzoek moet naar andere leveranciers.

7. Bibliografie

- Bahgat, G. (2005). Energy Partnership: China and the Gulf States. *OPEC Review*, 29(2), 115 – 131.
- Dahl, R.A. (1957). The concept of power. *Behavioral Science*, 2(3), 201 – 215.
- Dannreuther, R. (2011). China and global oil: vulnerability and opportunity. *International Affairs*, 87(6), 1345 – 1364.
- Gause, F.G. (2009). *The International Relations of the Persian Gulf*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hurst, S. (2009). The United State and Iraq since 1979 hegemony, oil and war. *A Second War for Hegemony, 2001-2003* (pp. 153 – 181). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mearsheimer, J.J. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York, NY: Norton.
- Mearsheimer, J.J. & Walt, S.M. (2003). An Unnecessary War. *Foreign Policy*, 134, 50 – 59.
- Parry, I.W.H. & Darmstadter, J. (2003). The Costs of U.S. Oil Dependency. *Resources for the Future, Discussion Papers*.
- Samuels, R.J. (2018). Carter Doctrine. *Encyclopaedia Britannica, Inc*, 107 – 108.